VÄSTERÅS STAD

TJÄNSTEUTLÅTANDE

Datum
2016-11-29

Diarienr
KS 2016/00929- 1.3.2

Stadsledningskontoret
Anna Mirkovic
Epost: anna.mirkovic@vasteras.se

Kopia till
"[Skriv text här]"

[Huvudmottagare]

Tjänsteutlåtande - reviderad inköps- och upphandlingspolicy

Förslag till beslut

Förslag till kommunfullmäktige:

1. Att Policy för inköp och upphandling daterat 2016-11-28 antas.
2. Programmet/policyn ska revideras en gång per mandatperiod.

Sammanfattning

Aktuell Policy för inköp och upphandlades med tillhörande förtydliganden antogs av kommunfullmäktige den 5 maj 2011. Efter fem år har den setts över och reviderats i syfte att förtydliga den ytterligare.

Förutom vissa språkliga korrigeringar har de största förändringar gjorts i avsnittet Social hållbarhet där vi har förtydligat vilka krav som ska ställas och när, med hänvisning till beslutad riktlinje för hållbarhetskrav i upphandlingarna. Dessutom har ändringar gjorts i avsnittet Ansvar och roller i syfte att tydliggöra vem som ansvarar för vad i processen.

Diarienr. 2014/996-KS

Riktlinje för hållbarhetskrav i upphandlingar

Beslutad av kommunstyrelsen den 4 mars 2015, § 72

program

policy

handlingsplan

riktlinje

VÄSTERÅS STAD

Riktlinje för hållbarhetskrav i upphandlingar

program	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet med utvecklingen av Västerås som ort inklusive koncernen Västerås stad
policy	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet i koncernen Västerås stad
handlingsplan	anger strategier och konkreta åtgärder för att nå den politiska viljeinriktningen och fastställda mål på olika nivåer i organisationen
riktlinje	**säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet i handläggning och utförande i koncernen Västerås stad**

Riktlinje för hållbarhetskrav i upphandlingar

1. Bakgrund

Enligt "Inköps- och upphandlingspolicyn för Västerås stad med helägda bolag", som uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för upphandling i koncernen Västerås Stad, ska miljökrav samt sociala och etiska krav, krav som gemensamt brukar betecknas hållbarhetskrav, beaktas i upphandlingar, i syfte att verka för en hållbar utveckling.

Denna riktlinje för hållbarhetskrav i upphandlingar är grundläggande för all upphandling som görs av Västerås stad och dess helägda bolag.

Utöver denna riktlinje finns andra riktlinjer för specifika varor eller tjänster[1] som innehåller krav som ska tillämpas vid upphandling av just dessa varor eller tjänster.

Dessutom har Västerås kommun diplomering som Fairtrade City.[2] Diplomeringen innebär bl.a. att kommunen, så länge diplomeringen består, måste leva upp till vissa rättvisekrav vilket innebär att etiska krav, som också faller under begreppet hållbarhetskrav, måste ställas vid upphandling.

2. Allmänt om hållbarhetskrav i upphandlingar

I alla upphandlingar ska hållbarhetskrav ställas.

Vilka krav som ska ställas ska göras efter en lämplighetsbedömning av olika omständigheter, såsom t.ex. vad som upphandlas, avtalets totala värde, om det som upphandlas innebär stor miljöpåverkan eller innefattar riskfyllda arbetsmoment, samt marknadens möjligheter att uppfylla olika krav och hur ställda krav påverkar potentiella anbudsgivareers förmåga att leverera eller utföra de varor, tjänster eller entreprenader som upphandlingen avser.

3. Miljöhänsyn i upphandlingar

Krav på miljöhänsyn i upphandlingar kan ställas i olika delar av upphandlingsprocessen:

- genom att miljökrav ställs på anbudsgivaren eller på det som upphandlas (se 3.1 nedan). (Om en anbudsgivare inte uppfyller ett miljökrav vid anbudsprövning eller om det som upphandlas inte uppfyller ställda krav kommer anbudet att uteslutas från anbudsprövning.)
- genom att miljöhänsyn är ett kriterium vid utvärderingen av ett anbud (se 3.2 nedan)
- genom att krav på miljöhänsyn ställs vid fullgörande av kontrakt (se 3.3 nedan)

[1] T.ex riktlinje för upphandling av livsmedel samt riktlinje för upphandling av fordon

[2] Se t.ex. kommunstyrelsens beslut 2010-06-09, § 217 om ansökan att bli diplomerad kommun samt kommunfullmäktiges beslut 2006-03-09, § 59 och kommunstyrelsens beslut 2012-12-05, § 478, om köp av och mål för etiskt märkta produkter

Vi framtagande av förfrågningsunderlag ska en bedömning göras av i vilken del av upphandlingsprocessen som miljökrav ska ställas. Vid bedömningen ska beaktas hur störst miljöhänsyn uppnås.

Västerås kommunfullmäktiga har antagit en handlingsplan för kemikalier[3]. Vid all upphandling ska även denna handlingsplan, eller plan som sätts i dess ställe, beaktas.

3.1 Miljökrav på anbudsgivare och det som upphandlas

Miljökrav kan t.ex. ställas på produkt, som egenskaper i tekniska specifikationer, i samband med att krav på prestanda och funktion ställs eller som hänvisning till miljömärkning (t.ex. Svanen, Bra Miljöval).

Om hänvisning till miljömärkning sker, ska de specifikationer som tillämpas för miljömärkningen vara lämpliga för det som upphandlas samt bygga på vetenskapliga rön. Specifikationerna ska vara fritt tillgängliga, vilket t.ex. innebär att de ska vara tillgängliga utan avgift. (Det är dock inget hinder att licensavgift utgår för den som vill använda märkningen på sina produkter.)

Om hänvisning sker till miljömärkningsspecifikationer måste andra lämpliga bevis för att specifikationerna uppfylls, också godtas.

Miljökrav som rör tillverkningsprocess eller produktionsmetod ska ställas när det är möjligt och lämpligt.

Krav på anbudsgivares förmåga att leverera eller utföra den eller de tjänster som upphandlingen avser, t.ex. i fråga om förmåga att hantera miljörisker, ska också ställas när det är möjligt och lämpligt.

Vid upphandling av tjänster och byggentreprenader ska - när det är möjligt och lämpligt – krav ställas på att anbudsgivarna redovisar sina rutiner i fråga om miljöledning.

3.2 Tilldelningskriterier

Som alternativ till miljökrav kan miljöhänsyn tas vid utvärderingen av anbud genom att man vid upphandlingen använder utvärderingsgrunden det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet, och som ett utvärderingskriterium använder miljöhänsyn. Vid utvärderingen kan miljöhänsyn genom viktning tilldelas stor betydelse i utvärdering av anbud.

När miljöhänsyn används som ett tilldelningskriterium måste kriteriet vara kopplat till föremålet för upphandlingen.

3.3 Särskilda villkor för fullgörande av kontrakt

Miljöhänsyn som villkor för fullgörande av kontrakt kan användas vid alla former av upphandling.

[3] Kommunfullmäktiges beslut den 4 december 2014, § 333.

4. Sociala och etiska hänsyn i upphandlingar

Krav på sociala och etiska hänsyn i upphandlingar kan ställas i olika delar av upphandlingsprocessen:

- genom att sociala och etiska krav ställs på anbudsgivaren och på det som upphandlas. (Om en anbudsgivare inte uppfyller ett miljökrav vid anbudsprövning eller om det som upphandlas inte uppfyller ställda krav kommer anbudet att uteslutas från anbudsprövning.)
- genom att sociala och etiska krav är ett kriterium vid utvärdering av anbud.
- genom att sociala och etiska krav ställs vid fullgörande av kontrakt .

Vi framtagande av förfrågningsunderlag ska en bedömning göras av i vilken del av upphandlingsprocessen som sociala och etiska krav ska ställas. Vid bedömningen ska beaktas hur socialt och etiskt hänsynstagande uppnås bäst.

Förfrågningsunderlag ska också utformas så enkelt som möjligt för att underlätta för t.ex. sociala företag att lämna anbud.

När sociala och etiska hänsyn används som ett tilldelningskriterium måste kriteriet vara kopplat till föremålet för upphandlingen.

Sociala och etiska hänsyn som tilldelningskriterium och som villkor för fullgörande av kontrakt kan användas vid alla former av upphandling.

4.1 Allmänt

I alla upphandlingar, oavsett värde och upphandlingsform, ska ILO: s[4] kärn-konventioner och FN:s barnkonvention uppfyllas. Detta innebär följande:

- Barnarbete, enligt definitionen i ILO-konventionen, får inte förekomma.
- I enlighet med FN:s barnkonvention, artikel 32, ska barn ha skydd mot ekonomiskt utnyttjande och mot att utföra arbete som kan vara skadligt eller hindra barnets utbildning eller äventyra barnets hälsa eller fysiska, psykiska, andliga, moraliska eller sociala utveckling.
- Utnyttjande av tvångs- eller straffarbete accepteras inte.
- Diskriminering på grundval av etnisk tillhörighet, kön, religion eller annan trosuppfattning, socialt ursprung, funktionsnedsättning, politiska åsikter eller sexuell orientering får inte förekomma.
- Anställda ska ha rätt att organisera sig fackligt utan negativa konsekvenser. I länder där föreningsrätten är begränsad eller under utveckling, ska anbudsgivareen medverka till att anställda får möta företagsledningen för att diskutera löne- och arbetsvillkor utan negativa konsekvenser.

Utöver ovan nämnda krav får diskriminering på grund av ålder får inte förekomma i anbudsgivarnas verksamhet.

[4] Internationella arbetsorganisationen (ILO) är FN:s fackorgan för sysselsättnings- och arbetslivsfrågor. ILO har som grundläggande mål att bekämpa fattigdom och befrämja social rättvisa. I uppgifterna ligger att främja sysselsättning och bättre arbetsvillkor i hela världen, samt att värna om fackliga fri- och rättigheter.

4.2 Övriga sociala och etiska krav

Anbudsgivare och underanbudsgivare till dessa ska följa arbetsmarknadens villkor för sina anställda, som minst ska motsvara kollektivavtal för aktuell bransch.

När det är lämpligt ska krav ställas på att anbudsgivare vid kontraktets genomförande ska anställa arbetslösa, särskilt långtidsarbetslösa, andra personer som är särskilt missgynnade på arbetsmarknaden, t.ex. personer med funktionsnedsättning samt andra grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden, såsom ungdomar, eller anordna utbildning för dessa. Vid bedömningen om sådana krav ska ställas ska en avvägning göras utifrån vad som upphandlas och marknadens möjligheter att uppfylla kravet samt hur ställda krav påverkar potentiella anbudsgivares förmåga att leverera eller utföra de varor, tjänster eller entreprenader som upphandlingen avser.

I upphandlingar ska hänsyn tas till alla medborgares behov att få tillgång till det som upphandlas. Tekniska specifikationer ska bestämmas med hänsyn till tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning eller utformning med tanke på samtliga användares behov. De standarder som finns inom I.C.T[5]-området ska beaktas för att äldre och personer med funktionsnedsättning lättare ska kunna ta del av informationssamhället.

Vid upphandling av tjänster och byggentreprenader ska krav ställas på att leverantörerna redovisar sina rutiner i fråga om arbetsmiljö. Rutinen ska innehålla arbetsmiljöpolicy, identifierade arbetsmiljörisker rangordnade efter riskklass, beskrivning av hur arbetet med att minska arbetsmiljörisker genomförs samt hur uppföljningen av arbetsmiljöarbetet dokumenteras.

Anbudsgivare ska följa gällande nationella lagar, och inte på något sätt medverka i korruption, bestickning, bedrägeri eller utpressning.

Vid all upphandling ska anbudsgivare som fullgör skattskyldighet till någon av de s.k. offshore-ekonomierna uteslutas från anbudsprövning.

5. Leverantörsuppföljning

Vid all kravställning, oavsett i vilken del av upphandlingsprocessen kraven ställs, måste uppföljning av kraven ske.

Uppföljning av ställda krav kan ske antingen genom att Västerås stad gör det på egen hand eller genom en tredje part. Vid uppföljning ska anbudsgivarna kunna styrka att uppställda krav efterlevs.

De avtal som tecknas med anbudsgivare efter upphandling ska innehålla regler som möjliggör att krav på vite och skadestånd från anbudsgivaren kan framställas, om inte anbudsgivaren kan styrka att hållbarhetskrav som ställts med stöd av denna riktlinje, uppfylls.

[5] I.C.T – Information and communication technology: IT-tillgänglighetsstandarder utarbetade inom ESO (European Standard Organisation) för offentlig upphandling

6. Ansvar

Stadsledningskontoret ansvarar för att denna riktlinje revideras vid behov.

Nämnder och styrelser ansvarar för att hållbarhetskrav, i enlighet med denna riktlinje, ställs på anbudsgivareer vid upphandling.

Upphandlingsenheten ansvarar för att hålla kompetens vad gäller hållbarhetskrav i upphandlingar samt att i upphandlingar som upphandlingsenheten deltar i självmant initiera att hållbarhetskrav ställs på lämpligt sätt i respektive upphandling, utifrån vad som anges i denna riktlinje.

Upphandlingsenheten ansvarar för att uppföljning genomförs av ställda hållbarhetskrav. Periodisitet och antal uppföljningar beslutas årligen av stadens Upphandlingsråd. Upphandlingsenheten lämnar förslag till Upphandlingsrådet på anbudsgivare som ska följas upp och på antal uppföljningar.

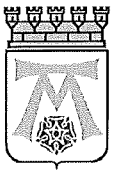

VÄSTERÅS STAD

Stadsledningskontoret • 721 87 Västerås
Telefon 021-39 00 00 • www.vasteras.se

Diarienr 2013/143-KS

Riktlinje för inköp och upphandling av livsmedel

Beslutad av Kommunstyrelsen 12 juni 2013

program

policy

handlingsplan

riktlinje

VÄSTERÅS STAD

program	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet med utvecklingen av Västerås som ort inklusive koncernen Västerås stad
policy	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet i koncernen Västerås stad
handlingsplan	anger strategier och konkreta åtgärder för att nå den politiska viljeinriktningen och fastställda mål på olika nivåer i organisationen
riktlinje	**säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet i handläggning och utförande i koncernen Västerås stad**

Riktlinje för inköp och upphandling av livsmedel

Den här riktlinjen gäller för Västerås stad. Riktlinjen tillämpas vid upphandling av livsmedel, måltidsentreprenader samt den del av driftsentreprenader som avser måltider och vid alla avrop på upphandlade avtal.

Syfte

Syftet med riktlinjen är att den ska bidra till bättre styrning vid upphandling genom att tydliggöra vilka krav vi vill, kan och får ställa på produkter, på tjänster och på livsmedelsleverantörerna och därmed underlätta såväl beslut i berörda nämnder/ styrelser som tjänstemannahanteringen av upphandlingarna och inköpen. Riktlinjen ska också underlätta att nå såväl nationella som stadens mål kopplade till livsmedel.

Måltiden

Måltiden är en viktig källa till näring och hälsa men måltiden har även stor betydelse för att skapa glädje, samhörighet och gemenskap och olika målgrupper har olika behov. Varje nämnd och styrelse ansvarar för att ta fram riktlinjer för sin verksamhet och komponera måltider för sin målgrupp på rätt sätt utifrån gällande lagar, rekommendationer och styrdokument.

Ät S.M.A.R.T-modellen (bilaga 1) ska ligga till grund för ett hållbart förhållningssätt kring mat och livsmedel i verksamheter finansierade av Västerås stad. Ät S.M.A.R.T står för:

Större andel vegetabilier
Mindre utrymme för "tomma kalorier"
Andelen ekologiskt ökas
Rätt kött- och grönsaksval
Transportsnålt

Respektive nämnd och styrelse ska besluta om hur riktlinjen ska anpassas till nämndens verksamhet, oavsett om utföraren är egen regi eller extern.

Avrop

Avrop av livsmedel och måltider ska syfta till att nå stadens mål med hjälp av lagar, direktiv och rekommendationer, riktlinjens prioriteringar och stadens övriga styrdokument som har koppling till området (bilaga 2):

- 50% ekologiska livsmedel år 2015, med extra fokus på de animaliska produkterna. Detta är ett delmål då målet för avrop av livsmedel och måltider är 100 % ekologiska och närproducerade/klimatsmart transporterade råvaror.
- Ökad andel inköp över avtal
- Ökad nöjdhet gällande mat som serveras inom kommunalt finansierade verksamheter
- Förbättrad placering i miljörankingen
- Öka antalet etiskt märkta produkter för avrop
- Kaffe, te, choklad, kakao, bananer, socker ska vara etiskt märkta.

Styrdokument Västerås stad
Västerås stads har flera styrdokument med kopplingar till området och som måste beaktas vid upphandling och inköp av livsmedel, bland annat Upphandlingspolicyn, Strategisk plan, Klimatprogrammet, Miljöprogrammet och Folkhälsoprogrammet. Se bilaga 2.

Det kan även förekomma nämndspecifika styrdokument inom området, vilka också ska beaktas.

Fairtrade
Västerås är en Fairtrade City, vilket bland annat innebär att staden ska kunna erbjuda etiskt märkta produkter inom våra avtal för så många livsmedelsprodukter som möjligt samt att alla verksamheter ska konsumera etiskt märkta produkter. Kommunstyrelsen har därför antagit mål för etiskt märkta produkter och inköp ska utföras så att målen nås. Se bilaga 2.

Upphandling

Alla upphandlingar ska säkerställa att avrop kan göras så att stadens mål och ambitioner kan nås.

- Lagstiftning och stadens styrdokument anger lägsta nivå för krav som ska ställas vid upphandling vilket innebär att högre krav kan ställas i varje enskild upphandling.
- Krav ska ställas med Ät S.M.A.R.T och stadens mål som ledstjärnor.
- Alla krav som ställs ska kunna följas upp och det ska finnas en plan för hur uppföljning ska ske.
- Vid upphandling ska krav om djurskydd ställas som minst motsvarar svensk djurskyddslagstiftning. Vilka krav som ska ställas utöver EG-förordningarna finns i bilaga 3.

Uppföljning och ansvar

Stadsledningskontoret
- Följer upp att styrelser och nämnder antagit egna riktlinjer.
- Följer upp stadens mål enligt plan för respektive styrdokument med årlig information till Kommunstyrelsen.

Berörda nämnder och styrelser
- Antar egna riktlinjer samt följer upp riktlinjerna i den egna verksamheten.

Lagar, direktiv och rekommendationer

De lagar och direktiv som är styrande inom området anger den miniminivån som vi ska uppfylla. På Livsmedelsverkets hemsida finns förteckning över alla regler som gäller över hela livsmedelsområdet.

Skollagen ställer krav på att skolmåltiderna ska vara näringsriktiga.

Socialstyrelsen ger ut rekommendationer kring mat och måltider.

Bilagor

Bilagorna till riktlinjen kan förändras över tid. Sök därför alltid respektive underliggande dokument eller informationskälla för aktuell information.

Nr	Bilaga
1	Ät S.M.A.R.T.
2	Styrdokument och antagna mål
3	Krav om djurskydd vid livsmedelsupphandling

BILAGA 1

Ät S.M.A.R.T

- *Större andel vegetabilier*
  En uthållig kost innehåller mycket vegetabilier på tallriken och en liten mängd animalier. Med vegetabilier menas allt från växtriket som grönsaker, baljväxter, rotfrukter, spannmål och frukt. Köttätande innebär en energikrävande omväg jämfört med att äta vegetabilier och kan därigenom minska onödiga energi-relaterade miljöutsläpp som ger negativ klimatpåverkan.

- *Mindre utrymme för tomma kalorier*
  Med tomma kalorier avses mat som ur näringssynpunkt inte behöver, exempelvis godis, läsk, chips, pommes frites, kakor, glass och dylikt. Dessa varor innehåller mycket fett och socker men ger oss inte mycket vitaminer, mineraler etc. och de ger ingen långvarig mättnad. Många varor är dessutom resursslösande och tillverkning och transporter är onödigt miljöbelastande.

- *Andelen ekologiskt ökas*
  Nationellt finns ett mål om 25 % av den offentliga sektorns mat ska vara ekologisk. Västerås stads målsättning är 50 % år 2015. Ekologisk mat stödjer utvecklingen mot en giftfri miljö och kretsloppsjordbruk. Odling sker utan bekämpningsmedel, konstgödsel och GMO[1].

  Välj certifierade ekologiska livsmedel.

  Välj etiskt märkta livsmedel som i de flesta fall även är ekologiskt odlade. Se vilka produkter som ska vara etiskt märkta i bilaga 2.

- *Rätt kött- och grönsaksval*
  Välj rätt kött som främjar den biologiska mångfalden och rätt grönsaker som ger mer näring och odlas energisnålt.

  För rätt val hänvisas till Köttguiden som är framtagen av Sveriges lantbruks-universitet (SLU).[2]

  Välj fisk som är MSC-märkt för hindra utfiskning och skyddar den marina miljön.

  Välj mer frilandsodlade och grövre grönsaker som ger mycket näring framför växthusodlade grönsaker. Välj frukt och grönsaker som är anpassade till främst svensk säsong.

- *Transportsnålt*
  Transporterna är en del av matens miljöpåverkan som vi kan påverka genom att välja produkter som transporterats på ett energieffektivt sätt.

[1] Genetiskt modifierade organismer
[2] http://www.kottguiden.se/

Välj att tillaga maten på ett hantverksmässigt sätt där råvarorna utgör grunden. Det är mer transporteffektivt än halv- eller helfabrikat.

Välj mer närproducerade livsmedel framför produkter med lång transportsträcka.

Välj grönsaker anpassade efter främst svensk säsong framför grönsaker med lång transportsträcka alternativt växthusodlade.

Aktuell information om Ät S.M.A.R.T. finns på www.folkhalsoguiden.se

BILAGA 2

Styrdokument och antagna mål i Västerås stad

Västerås stads har ett antal styrdokument som innehåller målsättningar kring livsmedel, djurhållning, miljö eller klimat och som måste beaktas vid upphandling och inköp av livsmedel. Nedan redogörs för de främsta.

Inköps- och upphandlingspolicyn

Upphandlingspolicyn gäller för all upphandling och alla inköp av varor, tjänster och entreprenader i Västerås stad. Policyn är överordnad Livsmedelsriktlinjen.

Några punkter att lyfta fram ur Upphandlingspolicyn:

- Alla upphandlingar och inköp ska göras med nyttjande av de konkurrensmöjligheter som finns och aktivt bidra till att flera aktörer kan verka på marknaden, såväl små som stora.
- Alltid beakta miljö och sociala/etiska krav i syfte att verka för en hållbar utveckling.
- Vid upphandling av livsmedel ska minst motsvarande krav ställas på livsmedel som ställs på svensk livsmedelsproduktion.

Strategisk plan för Västerås stad 2012-2015

Strategiska mål och indikatorer med koppling till denna riktlinje och hur riktlinjen ska bidra till positiv effekt på indikatorerna:

Stadens verksamheter ska kännetecknas av hög kvalitet och kostnadseffektivitet

- Att nöjdheten gällande maten som serveras inom kommunalt finansierade verksamheter ökar
- Att andelen inköp över avtal ökar

Västerås ska vara Sveriges bästa miljökommun

- Att andelen ekologiska livsmedel ökar (mål 50% år 2015)
- Att placeringen i miljörankingen förbättras (mål nr 1 år 2015)

Klimatprogrammet

Maten är en del av Västerås klimatprogram. Mål finns för att minska klimatpåverkan från stadens livsmedelsinköp. Inriktningen är densamma som för de livsmedelsprojekt som drivs i staden - att köttkonsumtionen och matsvinnet ska minska.

Enligt klimatprogrammet ska bland annat:

- Upphandling av matentreprenörer och boenden för vård- och omsorg ha samma krav på klimatanpassning av matsedlar och följa Ät S.M.A.R.T
- I stadens upphandlingspolicy ska tydligt anges hur en livsmedelsupphandling ska klimatprofileras, både vad gäller krav och uppföljning.

Miljöprogrammet

Västerås stads miljöprogram anger att staden aktivt och kontinuerligt ska arbeta för att minska vår klimatpåverkan samt aktivt arbeta för att minska mängden och spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen.

I miljöprogrammet finns även följande punkter som knyter an till utvecklingen av riktlinjer för livsmedel:

- Väga in miljöhänsyn i stadens beslutsprocesser och miljöanpassa stadens samtliga verksamhetsområden.
- Vid upphandling av varor och tjänster fungera som en pådrivande kraft i arbetet för ett hållbart samhälle.
- Ständigt förbättra stadens arbete för en bättre miljö.

Folkhälsoprogrammet

I Folkhälsoprogrammet finns ett kapitel om kost och matkultur. Där står bland annat om kulturellt och näringsriktigt anpassad mat i våra verksamheter och att maten ska komma från sunda och säkra livsmedel. Maten och måltiden ska utgöra ett tillfälle till avkoppling och njutning.

Utmaningar kopplade till riktlinje för livsmedel:

- Uppmuntra till goda matvanor.
- Servera alla måltider i trivsam miljö.
- Intressera västeråsarna att äta mer frukt och grönsaker.
- Verka för att mat som serveras inom offentlig verksamhet är god och näringsriktig.
- Skapa efterfrågan på fler nyckelhålsmärkta och kravmärkta luncher på restauranger, gatukök och caféer.

Mål på rättvisemärkta produkter

Kommunfullmäktige beslutade 2004 att

- Det kaffe och te som köps in eller upphandlas av kommunala förvaltningar ska vara rättvisemärkt.

Kommunstyrelsen antog i december 2012 mål om etiskt märkta produkter. Följande mål avser livsmedel:

- Antalet etiskt märkta produkter för avrop ska öka.
- Choklad, kakao, bananer, socker (...) som köps in av Västerås stads verksamheter etiskt märkta.

Krav på att fler produkter ska omfattas av kraven ovan kan komma.

BILAGA 3

Krav om djurskydd vid livsmedelsupphandling

Förslag på krav om djurskydd att användas vid livsmedelsupphandling

I detta dokument redovisas ett antal krav om djurskydd som är möjliga att ställa i en offentlig livsmedelsupphandling.

EU:s lagstiftning utgör grunden för våra upphandlingar gällande konventionella animaliska produkter och kompletteras med ett antal spetskrav för att säkerställa djurskydd som motsvarar nivån i svensk djurskyddslagstiftning. För upphandling av ekologiska livsmedel gäller EG-förordningen 834/2007 om ekologisk produktion som miniminivå och kompletteras med några spetskrav.

Vägledningar

En köttguide har tagits fram som ett forskningsarbete på SLU (Statens lantbruksuniversitet). Den syftar till att vägleda konsumenten att välja rätt kött ur miljösynpunkt och djurskydd.
www.kottguiden.se

MSC är den enda internationella oberoende märkningen av viltfångad fisk som tryggar fiskarters överlevnad och den är godkänd att räknas som en del av den ekologiska andelen livsmedel.
www.msc.org

Världsnaturfonden, WWF, har tagit fram en fiskguide som ger en överblick över situationen för olika fisksorter gällande hotbild och tillgång av olika bestånd.
www.wwf.se

Västerås stads krav för den ekologiska produktionen

EG-förordningen 834/2007 om ekologisk produktion anger miniminivå för ekologisk produktion. Utöver det ska nedanstående krav uppfyllas för att motsvara Västerås stads definition av ekologiska livsmedel.

Beteskrav	Alla djurslag ska ha tillgång till bete under lämplig del av året (minst 4 månader).
Stympning och svanskupering	Förbud mot stympning och svanskupering gäller i alla sammanhang.
Viltfångad fisk	Fisk ska vid upphandling lägst motsvara MSC-krav. Alternativet är KRAV-märkt fisk där reglerna omfattar hela fiskproduktionen.
Odlad fisk	Inga krav ställs på inköp av ekologisk odlad fisk då det finns i mycket liten omfattning. Odling av blåmussla och lax är godkänd av KRAV

Västerås stads krav för den konventionella produktionen

Ursprung	Råvara från nöt, svin, får, fjäderfä, ägg och honung ska vara märkt med ursprungsland. Det ska också gå att kontrollera var djuren är födda och uppfödda. Alternativt även krav på ursprung av sammansatta produkter (hel/halvfabrikat) där ovanstående ingår.
Antibiotika	Får bara ges till djur efter förskrivning av veterinär och endast användas för att förebygga eller bota sjukdom.
Transporter till slakt	Maxtid för resa till slakt är 8 timmar. Svensk lag accepterar undantag för fjäderfä och nöt om det är långt till närmsta slakteri. För fjäderfä högst 12 timmar och för nöt 11 timmar.
Slaktmetod	Alla djur ska alltid bedövas innan avblodning sker.
Stympning och svanskupering	Förbud mot stympning och svanskupering gäller i alla sammanhang.
Beteskrav - nötkreatur och får/lamm	Bete är obligatoriskt 2-4 månader lämplig del av året med undantag för ungtjurar som slaktas vid ca 15 månaders ålder.
Stallinredning - gris	Strö ska finnas i sådan mängd att grisarnas bökbehov tillfredsställs. Alla grisar inklusive suggor ska röra sig fritt. Endast om suggan kan utgöra en fara för sina kultingar får hennes rörelsefrihet begränsas några få dagar med grind mot kultingarna.
Stallinredning - värphöns	Ägg ska produceras av frigående höns inomhus, alternativt frigående höns som har tillgång till rastgård ute.
Stallinredning - kyckling	Kycklingar ska ha ett utrymme som innebär max 36 kg kyckling/m2.
Jätteräkor	Jätteräkor upphandlas ej.

VÄSTERÅS STAD

Stadsledningskontoret • 721 87 Västerås
Telefon 021-39 00 00 • www.vasteras.se

Diarienr 2016/00929-KS

program

policy

handlingsplan

riktlinje

Inköps- och upphandlingspolicy

för Västerås stad med helägda bolag

Antagen av kommunfullmäktige 5 maj 2011

Reviderad av kommunfullmäktige dd mm 2016

Förslag 2016-11-28 inkl kommentar till ändringar

VÄSTERÅS STAD

program	uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet med utvecklingen av Västerås som ort inklusive koncernen Västerås stad
policy	**uttrycker värdegrunder och förhållningssätt för arbetet i koncernen Västerås stad**
handlingsplan	anger strategier och konkreta åtgärder för att nå den politiska viljeinriktningen och fastställda mål på olika nivåer i organisationen
riktlinje	säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet i handläggning och utförande i koncernen Västerås stad

Inköps- och upphandlingspolicy

för Västerås stad med helägda bolag

Denna policy jämte förtydliganden innehåller de huvudprinciper som ska gälla för all upphandling och alla inköp av varor, tjänster och entreprenader i Västerås stad.

Syfte

Inköp och upphandling är strategiskt viktiga områden för Västerås stad. Syftet med policyn är att säkerställa att inköp och upphandling utförs affärsmässigt, i enlighet med gällande lagstiftning och stadens riktlinjer samt att de utförs med en för staden god och långsiktig hållbar totalekonomi.

Västerås stad med bolag ska ha en effektiv, rationell och väl fungerande inköpsverksamhet, baserat på en helhetssyn för staden. Denna policy, med tillhörande tillämpningsanvisningar, innehåller de huvudprinciper som ska gälla för all upphandling och alla inköp av varor, tjänster och entreprenader inom Västerås stad och ge en vägledning i hur förtroendevalda och anställda ska agera när det gäller inköp och upphandling.

Konkurrensutsättning ska öka för verksamheter där marknad finns. Västerås stad ska också bidra till att marknader bildas till exempel genom utformningen av upphandlingsunderlagen.

Med Västerås stad förstås i denna policy även de helägda bolagen.

Förhållningssätt

Stadens agerande vid inköp och upphandling ska medverka till en för staden god och långsiktigt hållbar totalekonomi genom att:

- alla inköp och upphandlingar ska göras genom att nyttja av de konkurrensmöjligheter som finns och aktivt bidra till att flera leverantörer kan verka på marknaden, såväl små som stora.
- alltid ställa relevanta miljö och sociala/etiska krav i syfte att verka för en hållbar utveckling
- alla anbudsgivare, anbudssökande och anbud ska behandlas lika utan ovidkommande hänsyn.

Kommentar [MA1]:
Tidigare: beakta miljö- och sociala krav. Ändrat till att vi alltid ska ställa relevanta krav, en lite skarpare skrivning

En förutsättning för att uppnå effekterna med upphandling är att stadens förvaltningar och bolag ska nyttja de avtal som tecknats.

Hållbar utveckling

Stadens arbete med inköp och upphandling ska främja en långsiktigt hållbar utveckling och genomföras i enlighet med stadens miljöprogram och övriga styrande dokument. Hållbarhetskrav ska ställas i alla upphandlingar. Västerås stad ska verka för en god livsmiljö och en långsiktig hållbar utveckling genom att välja varor, tjänster och entreprenader som ligger i linje med stadens högt ställda ambitioner, både med avseende på den yttre miljön och på arbetsmiljön samt tar hänsyn till sociala/etiska krav.

Samverkan

Västerås stad ska samverka inom staden och med andra kommuner, myndigheter och organisationer i syfte att genomföra så kostnadseffektiva och hållbara inköp och upphandlingar som möjligt. I de fall behov sammanfaller ska upphandlingsarbetet samordnas. Staden ska aktivt verka för att utbyta information rörande kommande upphandlingar och inköp med andra kommuner, myndigheter och organisationer för att på så sätt söka samordning.

Kommentar [MA2]:
Stod tidigare att om behov sammanfaller ska vi samverka inom koncernen. Det här är en mer aktiv skrivning och vi ska samverka även utanför den egna koncernen.

Förtydliganden

Inledning

Detta är förtydliganden av inköps- och upphandlingspolicyn för att ge en vägledning i hur förtroendevalda och anställda ska agera när det gäller inköp och upphandling. Om inget annat anges i förtydligande gäller dessa även för bolagen.

Inköps- och upphandlingspolicyn jämte förtydligandena utgör ett komplement till aktuell lagstiftning och styrande dokument.

Inköp och upphandlingar ska utföras affärsmässigt

Innebörd

Alla inköp och upphandlingar ska göras genom att nyttja de konkurrensmöjligheter som finns och alla som utför upphandlingar ska ha god kännedom om kommersiella villkor för upphandling, avseende gällande regelverk för offentlig upphandling och förekommande avtalsrutiner. Målsättningen är att göra långsiktigt goda affärer.

Förhållningssätt

Konkurrens
Alla inköp och upphandlingar ska göras genom att nyttja de konkurrensmöjligheter som finns i syfte att långsiktigt få fler leverantörer att verka på marknaden. För det ändamålet ska lämpliga metoder användas vid upphandling och förfrågnings-underlaget ska utformas så att det är möjligt för alla leverantörer, såväl stora som små, att lämna anbud. Standardiserade förfrågningsunderlag och/eller elektroniskt lämnade anbud kan användas där så är möjligt.

Stadens riktlinjer för konkurrensutsättning av kommunalt finansierad verksamhet ska följas. Syftet med riktlinjen är att stödja en rationell och väl fungerande handläggning i arbetet med konkurrensutsättning av kommunalt finansierad verksamhet.

Affärsetik
Affärsetik innefattar såväl affärsmässighet och att inte ta ovidkommande hänsyn, som ett i övrigt etiskt agerande och ger därför ytterligare en vägledning i det gemensamma uppträdandet.

- Leverantörer och anbudsgivare ska känna trygghet när det gäller att känslig information inte lämnas ut på annat sätt än vad som är tillåtet eller tvingande enligt gällande lagstiftning.
- Inga orimliga eller onödiga krav ska ställas som kan medföra att anbudsgivare eller leverantör gynnas eller missgynnas. Samma krav ska ställas på såväl egen som upphandlad verksamhet.
- Förtroendevalda och anställda ska inte ha personliga intressen i leverantörs-företag (jäv) som kan påverka utgången av en upphandling eller ett inköp.
- Otillbörliga gåvor och tjänster från befintliga och potentiella leverantörer ska undvikas. Rese- och logikostnader vid besök hos eller vid resor tillsammans med leverantörer ska alltid betalas av förvaltningen/bolaget.[1]

[1] Hänvisning till Västerås stads skrift "Korruption, muta - ekonomisk brottslighet. Berör det mig?"

- Leverantörer ska inte lovas något eller utnyttjas på ett sådant sätt som vi inte har befogenheter eller laglig möjlighet att uppfylla. Alla överenskommelser ska vara skriftliga.

Kommentar [MA3]:
Viktigt tillägg till tidigare skrivning.

Genom ett agerande i enlighet med dessa förtydliganden främjar staden en god affärsetik, vilket i sin tur gör förvaltningarna och bolagen till trovärdiga aktörer på både den offentliga och den privata marknaden.

Inköp och upphandlingar ska utföras med en ~~för staden~~ god och långsiktig hållbar totalekonomi

Innebörd

Stadens arbete med inköp och upphandling ska främja en långsiktigt hållbar utveckling vilket innebär:

- ekologisk hållbarhet – det vill säga att minska klimatpåverkan, skydda natur- och kulturtillgångar, minska mängden och spridningen av skadliga ämnen samt arbeta för ett energi- och resurseffektivt samhälle
- social hållbarhet - det vill säga att bygga ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls.
- ekonomisk hållbarhet – det vill säga att ta ansvar för medborgarnas skattepengar utifrån ett totalekonomiskt perspektiv

Förhållningssätt

Ekologisk hållbarhet
Alla inköp och upphandlingar ska genomföras i enlighet med gällande miljöprogram och riktlinjer. De långsiktiga miljövinsterna ska prioriteras framför kortsiktiga ekonomiska vinster. Staden ska fungera som en pådrivande kraft i arbetet för ett hållbart samhälle. Vid inköp och upphandling ska vi ställa krav på och prioritera miljöanpassade varor, tjänster och entreprenader. Vid upphandling nav livsmedel ska minst motsvarande krav ställas på livsmedel som ställs på svensk livsmedelsproduktion.

Social hållbarhet
Västerås stad ska ställa sociala och etiska krav i upphandling. Inköps- och upphandlingsverksamheten ska bidra till arbetet mot ett socialt och etiskt hållbart samhälle. Hänsyn ska tas till ILO:s[2] kärnkonventioner som bland annat behandlar föreningsfrihet, organisationsrätt och erkännande av rätten till kollektiva förhandlingar, avskaffande av alla former av tvångsarbete, avskaffande av barnarbete samt avskaffande av diskriminering i arbetslivet.

Sociala och etiska krav i upphandlingar kan vara krav på kollektivavtalsliknande villkor vad gäller lön, semester, arbetstid och önskad tjänstgöringsgrad. Sociala och etiska krav ska ställas utifrån en lämplighetsbedömning beroende på berörd bransch, upphandlingens ekonomiska värde och marknadens möjligheter att uppfylla ställda krav.

I upphandlingar ska hänsyn tas till alla invånares behov att få tillgång till det som

[2] FN:s fackorgan för sysselsättnings- och arbetslivsfrågor

upphandlas. Tekniska specifikationer ska bestämmas med hänsyn till tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning eller utformning med tanke på samtliga användares behov. Vid upphandling av tjänster och byggentreprenader ska krav ställas på rutiner i fråga om arbetsmiljö.

I syfte att få fler invånare ut i arbetslivet är det av stor vikt att vid upphandling beakta behovet av att tillhandahålla praktikplatser och utföra andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder för utsatta grupper såsom långtidsarbetslösa, personer med funktionsnedsättning, nyanlända, ungdomar och personer över 55 år. Vid verksamhetsövergång och vid konkurrensutsättning av kommunalt finansierad verksamhet är det önskvärt att den upphandlade leverantören ställer platser av arbetsmarknadspolitisk karaktär till förfogande.

Beslutad Riktlinje för hållbarhetskrav i upphandling ska följas.

Kommentar [MA4]:
Texten omarbetad för att ge ett tydligare stöd i arbetet med sociala hållbarhetskrav:
- Tydligare beskrivning av krav på tillgänglighet
- Istället för att rada upp vilka typer av arbetsmarknadsåtgärder som är viktiga så listas nu vilka utsatta grupper vi vill nå genom att ställa krav på praktikplatser o.d.
- Hänvisning till Riktlinje för hållbarhetsekrav

Ekonomisk hållbarhet
Genom att ta hänsyn till varans eller tjänstens hela livscykel skapar vi en långsiktigt hållbar totalekonomi för staden och bidrar till ett resurseffektivt samhälle. Fokus ska ligga på kostnader hänförliga till produkten och inte endast på priset.

Inköp och upphandlingar ska utföras i enlighet med gällande lagstiftning och riktlinjer

Innebörd

Alla inköp och upphandlingar ska genomföras enligt gällande lagstiftning om offentlig upphandling och som vilar på de grundläggande EU-principerna om icke-diskriminering, likabehandling, transparens (öppenhet och förutsebarhet), proportionalitet och ömsesidigt erkännande.

Förhållningssätt

Alla som utför inköp och upphandlingar inom Västerås stad ska ha god kännedom om gällande lagstiftning och, i förekommande fall, stadens övriga regler såsom policys, riktlinjer och andra tillämpliga styrande dokument. Det åligger var och en att inhämta nödvändig kunskap hänförlig till den produkt eller tjänst som ska upphandlas.

Samverkan

Genom att samordna och samverka vid upphandlingar kan staden som helhet uppnå bästa möjliga affärsvillkor samt aktivt påverka kvalitet, miljö och sociala/etiska hänsyn. Samordningen innebär även att vi kan minimera de administrativa kostnaderna för stadens upphandlingar och inköp. Vid upphandling har alla en skyldighet att delta i diskussioner om samordning även om det innebär jämkning av de egna behoven. Helhetens behov ska alltid vara det primära. Samordnad upphandling ska genomföras inom de områden där det finns gemensamma intressen. Samverkan kan även ske med andra kommuner, myndigheter och organisationer där så är lämpligt.

Avtalstrohet

Ramavtal ingås med en eller flera leverantörer i syfte att fastställa villkor för avrop

under en viss given tidsperiod och medför att kommunen är rättsligt bunden att följa det som anges i respektive avtal. Avtalstrohet mot tecknade ramavtal skapar förutsättningar för att uppnå bra affärsmässiga villkor samt innebär att stadens trovärdighet som kund ökar och det skapar ett ökat intresse från leverantörer att delta i upphandlingar. Vid inköp och innan eventuell upphandling sker ska alltid förekomsten av ramavtal kontrolleras. Finns ramavtal ska dessa användas.

Avtalstroheten ska följas upp årligen.

Xx

Ansvar

Kommunstyrelsen

- Har det övergripande strategiska ansvaret för inköps- och upphandlingsprocessen.
- Utövar uppsikt över stadens upphandlingsarbete och beslutar om övergripande mål
- Ansvarar för stadsövergripande upphandlingar. I förekommande fall måste dialog med bolagen ske först.
- Ansvarar för att riktlinjer avseende inköp och upphandling tas fram och att gällande styrdokument revideras.

Nämnder och styrelser *)

- Ansvarar för att upphandlingar genomförs inom sitt ansvarsområde.
- Bedriver inköpsverksamheten ändamålsenligt och enligt antagen policy och riktlinjer. Den gemensamma nyttan för helheten är överordnad.
- Ansvarar för att ställa relevanta krav på varor, tjänster och entreprenader i enlighet med gällande lagstiftning, policys och riktlinjer.
- Ansvarar för att följa upp avtal.
- Ansvarar för att vid behov ta fram egna riktlinjer som ett komplement till gällande policy och riktlinjer.

Servicepartner, Upphandlings-och inköpscenter *)

- Ansvarar för att samordna, utveckla och driva stadens gemensamma upphandlingsprocess på uppdrag av stadsledningskontoret
- Genomför upphandlingar på uppdrag av styrelser och nämnder och i nära samverkan med berörda förvaltningar.
- Ansvarar för uppföljning och rapportering av stadens upphandlingsverksamhet.
- Ansvarar för samordning av och samverkan i upphandlingar.
- Ansvarar för att ställa relevanta krav på leverantörerna.
- Ansvarar för att hålla leverantörerna informerade om frågor gällande upphandlingsområdet.

Bolagen

- Ansvarar för upphandlingar inom sina unika verksamhetsområden. I de fall behoven sammanfaller med stadens ska upphandlingsarbetet samordnas.

**) Beställarnämnderna inom den mjuka sektorn ansvarar för upphandling av entreprenader och ramavtal inom sitt verksamhetsområde och berörs då av samma*

Kommentar [MA5]:
Avsnitt om direktupphandling borttagen. Dels för att reglerna ändrats för länge sen och dels för att vi har en separat riktlinje för direktupphandling så det behöver inte stå något om det i policyn. Reglera av LOU.

Kommentar [MA6]:
Hela avsnittet handlar nu endast om det politiska ansvaret, tidigare var tjänstemannaansvaret också med men det ska ju inte vara med i policyn utan kommer i nästa led, när vi lever policyn i vardagen. Förutom Upphandlingsenheten på Servicepartner som finns med för de har ett viktigt ansvar för samordning och det är de som de facto gör merparten av alla upphandlingar i staden och det är viktigt att deras mandat och roll i det arbetet stärks för att policyn och andra styrande dokument inom området ska få genomslag i organisationen.

Kommentar [MA7]:
För att förstärka deras mandat

ansvar som gäller för nämnder/styrelser och förvaltningar samt Servicepartner, upphandlings- och inköpscenter.

Övriga styrdokument

Kommunstyrelsen beslutar om en *handlingsplan för inköp och upphandling* för Västerås stad och anger mål, fokusområden och aktiviteter för ett eller flera år. Information om upphandlingsverksamheten i form av rapportering av gällande handlingsplan sker årligen i Kommunstyrelsen.

Nämnder och styrelser bryter ner handlingsplanen på nämndnivå till upphandlingsplaner, där egna mål och aktiviteter bestäms, i syfte att nå upp till de övergripande målen.

Kommentar [MA8]:
Två stycken borttagna och finns istället under Kommunstyrelsen (ansvar för att ta fram riktlinjer)

VÄSTERÅS STAD

Stadsledningskontoret • 721 87 Västerås
Telefon 021-39 00 00 • www.vasteras.se